

Kalemname

e-ISSN: 2651-3595

Aralık / December 2019, 4 (8): 301-331

**Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinde İnternet ve Sosyal Medya bağımlılık
Düzeyi, Başarı ile İlişkisi ve Bağımlılık Üzerine Etkili Faktörler**

Handan Ankaralı¹, Erkam Ünal^{2*}, Muhammed Ali İpekci^{2**}, Ömer Faruk Tazım²,
Ömer Tarık Türk², Halil Atasoy², Ömer Faruk Yıldız², Hamza Araç², İshak Aydın³,
Muhammet İhsan Karaman⁴, Mahmut Yelek⁵

¹: Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik ve Tıp Bilişimi AD

Prof.Dr. Istanbul Medeniyet University, Medical Faculty, Biostatistics and Medical

Informatics Department

handanankarali@gmail.com

ORCID orcid.org/0000-0002-3613-0523

^{2, *}: BAİHL, 11c şubesi öğrencisi, Bilimsel araştırma başkanı

^{2, **}: BAİHL, 11c şubesi öğrencisi, Başkan yardımcısı

² BAİHL, 11c şubesi öğrencisi, Araştırma ekibi

³ Öğrt. Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi

⁴Prof. Dr., Üroloji AD

⁵ Öğrt., Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 20.11.2019

Kabul Tarihi / Accepted: 24.12.2019

Yayın Tarihi / Published: 27.12.2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/ December

Cilt / Volume:4 Sayı / Issue: 8; Sayfa / Pages: 301-331

Atıf / Cite as: Ankaralı, Handan – Ünal, Erkam - İpekçi, Muhammed Ali - Tazim, Ömer Faruk – Türk, Ömer Tarık –Atasoy, Halil – Yıldız, Ömer Faruk – Araç, Hamza –Aydın, İshak - Karaman, Muhammet İhsan – Yelek, Mahmut. “Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinde İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi, Başarı ile İlişkisi ve Bağımlılık Üzerine Etkili Faktörler”. Kalemname 4 / 8 (Aralık 2019): 301-331.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Kırıkkale Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Kirikkale University, Faculty of Islamic Sciences, Kirikkale, Turkey. All rights reserved.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kalemname>

Öz:

Amaç: Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi (BAİHL) öğrencilerinde internet bağımlılık düzeyi ve sosyal medya bağımlılık düzeyini incelemek, bu düzeyin başarı notu ile ilişkisini değerlendirmek ve bağımlılık düzeyinin sosyo-demografik yapı ile ilişkisini tespit etmektir.

Materyal ve Metot: Araştırma kesitsel tipte tanımlayıcı anket araştırmasıdır. Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesinde okuyan, yaşları 14-18 arasında değişen 150 öğrenci çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmaya gönüllü 108 öğrenci katılmış ve araştırma 6 aylık periyotta tamamlanmıştır. Uygulanan ankette internet ve sosyal medya bağımlılığını ölçen iki ölçek ve ilişkili olabileceği düşünülen sosyo-demografik özellikler yer almaktadır.

Bulgular: Çalışmada kullanılan internet ve sosyal medya bağımlılığı ölçeklerinin iç tutarlılığı yüksek, güvenilir ve geçerli sonuçlar ürettiği belirlendi. Ayrıca yapısal geçerli bulundu. İnternet bağımlılığı ölçeğine ait toplam puan ortalaması 22.9 ± 8.1 , sosyal medya bağımlılık ölçeğine ait toplam puan ortalaması 31.8 ± 11.6 olarak hesaplandı. İnternet ve sosyal medya bağımlılık puanları ile öğrencilerin birinci dönem not ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunamadı. Ayrıca sosyal medya bağımlılık puanının Facebook ve Instagram kullandığını söyleyenlerde anlamlı düzeyde daha yüksek, sosyal medyayı eğlence amaçlı kullananlarda hem internet bağımlılığı hem de sosyal medya bağımlılığının diğerlerine göre anlamlı derecede fazla olduğu, ibadete bağımlılığı az veya orta düzeyde olanların internet ve sosyal medya bağımlılığının anlamlı düzeyde fazla olduğu ve sürekli spor yapanlarda internet bağımlılığının anlamlı derecede daha düşük düzeyde olduğu görüldü.

Sonuç ve Öneriler: Başarılı eğitim veren okullarda ve başarılı öğrencilerde internet ve sosyal medya bağımlılığının daha düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca dini inancının gereklerini yerine getirmeye daha çok gayret eden öğrencilerde internet/sosyal medya bağımlılığının söz konusu olmadığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri, internet, sosyal medya bağımlılık düzeyi, başarı.

Internet and Social Media Dependency in Beyoğlu Anadolu İmam Hatip High School Students, Relationship with Success and Factors Affecting Dependency

Abstract:

Objective: To evaluate the level of internet and social media dependency level of students at Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi (BAİHL), to investigate the relationship between dependency level and achievement and socio-demographic characteristics.

Material and Method: This is a cross-sectional descriptive survey study. Totally 150 students, the ages between 14-18, in the Beyoğlu Anadolu İmam Hatip High School constitute the population of the study. Voluntary 108 students participated in the study and was completed in 6 months. The survey includes two scales measuring Internet and social media dependency, and the socio-demographic characteristics that are thought to be related.

Results: The internet and social media dependency scales used in the study were found to have high internal consistency, reliable and valid results. Also found structural valid. The mean total score of Internet dependency was 22.9 ± 8.1 and the mean total score for social media dependency was 31.8 ± 11.6 . There was no significant relation between internet and social media dependency scores and first grade point average of students. In addition, social media dependency score is significantly higher in those who used Facebook and Instagram. Those who use social media for entertainment purposes and those sparse worshipers have significantly higher internet and social media dependency than others. Also the internet addiction was significantly lower in those who did continuous sports.

Conclusions and Suggestions: It can be said that internet and social media dependency is lower in successful schools and successful students. In addition, it can be said that there is no internet / social media dependency in students who try to fulfill the requirements of religious belief.

Keywords: Beyoğlu Anadolu İmam Hatip High School Students, Internet, Social Media Dependency, Success

GİRİŞ

İnternet daha icat edilmesinin üzerinden yarım yüzyıl geçmemesine rağmen insanların büyük bir ihtiyacı haline gelmiştir. Dünyadaki insanların 3 milyarı yani % 42. 3'ü internet kullanmaktadır. Ülkemizde ise bu oran % 56.7'dir. İlk kullanıldığı dönemlerde sadece belli başlı alanlarda insanlara hizmet verirken daha sonra haber takibinden online oyunlara, müzik dinlemeden film izlemeye kadar her türlü alanlarda insanlara hizmet vermeye başlamıştır. Artık günümüzde ise sosyal medya dediğimiz ortamlar, diğer insanlarla etkileşim içerisinde olduğumuz aynı zamanda internetteki tüm bu hizmetleri kendi içerisinde toplayan araçlar haline gelmiştir (Güçdemir, 2003, 17: 371-378; İskender, Akin, 2010, 54(4):1101-1106; Young, 2004, 48(4):402-415). Bunun sonucu olarak, insanlar internetteki bu ortamlardan mahrum kaldıkları zaman kendilerini rahatsız hissetmeye veya bir an önce tekrar bu araçlara ulaşma hissine kapılmışlardır. İnternet bağımlılığı kavramını ilk kez 1996 yılında Goldberg kullanmış ve bu konu hakkında ilk araştırmalar İngiltere'de yapılmıştır (İskender, Akin, 2010, 54(4):1101-1106; Young, 2004, 48(4):402-415). Günümüzde ise patolojik internet kullanımı, aşırı internet kullanımı, kompulsif internet kullanımı, sorunlu internet kullanımı olarak da adlandırılan internet bağımlılığı insanlarda ruhsal ve sosyal alanda sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlar bilim insanlarını internet bağımlılığı üzerinde araştırmalar yapmaya mecbur kılmıştır. Araştırmalar sonucunda depresyon, anksiyete, yalnızlık, utangaçlık gibi sorunlar internet bağımlılığının sonuçları olarak görülmektedir (Kalaitzaki, Birtchnell, 2014, 39(3): 733-736; Özdemir, Kuzucu, Ak, 2014, 34: 284-290; Kardefelt-Winther, 2014; 31: 351-354; Durualp, Çiçekoğlu, 2012, 15(1): 29-46). Aynı zamanda internet kullanımı, insanlar arasındaki iletişim bozukluğunun ve anne-baba ile çocuk arasında büyük problemlerin ortaya çıkarmasında önemli bir etken olarak gösterilmektedir (Durualp, Çiçekoğlu, 2012, 15(1): 29-46; . Liu, Fang, Yan, Zhou, Yuan, Lan, 2014, 42: 1-8; Yellowlees, Marks, 2007, 23(3):1447-1453).

İnternet bağımlılığı ve derecesinin birçok nedene ve koşula göre değişme durumu söz konusudur (Chak, Leung, 2004, 7(5): 559-570). Bu nedenle bağımlılık nedenlerinin ve bağımlılığın neden olduğu sonuçların daha sağlıklı analiz edilmesi büyük önem taşır. Bunu sağlamak için daha homojen alt gruplarda çalışmaların yapılması ve nihayetinde sonuçların

karşılıklı incelenmesi gerekmektedir. Bütün bu amaçları gerçekleştirmek için bazı sosyo-demografik özellikler açısından homojen ve başarılı öğrencilerden oluşan bir topluluk üzerinde çalışıldı.

MATERYAL VE METOT

Örneklem ve Araştırma Türü

Araştırmanın evrenini, Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesinin yaşları 14-18 arasında değişen 150 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katkı sağlayan örneklem genişliği 108 olup araştırmaya dahil olma kriteri gönüllü olmaktır. Kesitsel tipte ve tanımlayıcı özellik taşıyan bu araştırma, 6 aylık periyotta tamamlanmıştır.

Ölçme Araçları

Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin internet bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığını ölçmek için iki adet ölçek kullanılmıştır. İnternet bağımlılığını ölçmek için kullanılan ölçek Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF) olup toplam 12 sorudan oluşmakta, beşli Likert (1=Hiçbir zaman, 5= Çok sık) tipinde bir ölçektir. Ölçeğin iç tutarlığı yüksek olduğu, geçerlilik ve güvenilirliğinin ise sağlandığı gösterilmiştir (Kutlu, Savcı, Demir, Aysan, 2016, 17 (Ek.1): 69-76). Ölçekte ters madde bulunmamakta ve yüksek puanlar, internet bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu ölçek için en yüksek puan 60'tır.

Sosyal medya bağımlılığını ölçmek için, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin toplam 41 maddeden oluşması, öğrencilerin ankete katılım oranını önemli düzeyde etkileyeceği düşünüldüğü için en önemli 21 soru seçilerek ölçek kısa form şeklinde kullanılmıştır. Geçerli ve güvenilir bilgiler üreten bu ölçek, beşli Likert (1=Hiçbir zaman, 5=Çok sık) tipinde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır (Tutgun-Ünal, Deniz,2015, 6 (21): 51-70). Bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 205'tir. Ancak araştırmamızda 21 soru kullanıldığı için en yüksek puanın 105 olması beklenmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamakta ve yüksek puanlar sosyal medya bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmada Google e-anket yöntemi ile veriler toplanmıştır.

Veri Analizi

Elde edilen verilere ait tanımlayıcı değerler, ortalama, standart sapma, sayı ve yüzde frekanslar olarak hesaplandı ve grafik ve tablo yardımıyla özetlendi. Ölçeklerin iç tutarlılığı Cronbach alfa katsayısı ile, yapı geçerliliği Faktör analizi ile, kriter geçerliliği Pearson korelasyon analizi ile değerlendirildi. Sosyo-demografik özelliklerle bağımlılık puanları arasındaki ilişkiler One-Way ANOVA modeli ile ve bağımlılık puanları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile, incelendi. İstatistik anlamlılık düzeyi olarak $P < 0,05$ alındı ve hesaplamalarda SPSS (ver. 18) programı kullanıldı.

BULGULAR

Çalışmaya Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi 9, 10 ve 11.sınıflardan ulaşılabilen ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan toplam 108 kişi katıldı. Ancak soruların tamamına cevap vermeyen kişiler bulunması nedeniyle bu sayı soruların cevaplanma durumuna göre değişiklik göstermektedir. Sorulara cevap veren öğrencilerin sosyo-demografik yapısı Tablo 1'de özetlendi. Tablo incelendiğinde en düşük katılımın 10. sınıf öğrencilerinde olduğu, yaklaşık yarısının Marmara bölgesinde oturduğu, yine yarısının Marmara bölgesinde büyüdüğü, % 60'ının aile gelirinin 4000-10000 TL arasında olduğu, yaklaşık % 70'inin annesinin ev hanımlığı yaptığı ve en yüksek oran olan % 38'inin üniversite mezunu olduğu % 62'sinin babasının memur ve % 52'sinin üniversite mezunu olduğu, yaklaşık % 92'sinin birinci dönem not ortalamasının 90 üstü puan olduğu belirlendi. Ayrıca katılımcıların sosyal medyalar içinde en yüksek oranla yaklaşık yarısının Facebook kullandığı ve % 13'ünün hiçbir sosyal medyayı kullanmadığı, kullananların kullanım amaçlarının ise benzer bir dağılım sergilediği ve sosyalleşme, eğlence ve haber-iletişim amacı güttüğü ve günde ortalama 0-1 saat arasında internete bağlanma oranının % 50 ile en yüksek oran olduğu görüldü. İbadetlere hassasiyet durumları değerlendirildiğinde % 53'ünün iyi düzeyde hassas olduğu, % 56'sının hafız olduğu, % 69'unun hafta sonu evci çıktığı ve % 75'inin sürekli yaptığı bir spor aktivitesi olduğu tespit edildi.

Tablo 1. Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik yapısı

Sorular		n	%
Sınıfınız?	9	46	43,0
	10	9	8,4
	11	52	48,6
Hangi bölgede doğdunuz?	Marmara	52	48,6
	Karadeniz	9	8,4
	Ege	4	3,7
	Akdeniz	14	13,1
	Güneydoğu Anadolu	10	9,3
	Doğu Anadolu	18	16,8
Hangi bölgede büyüdünüz?	Marmara	56	52,3
	Karadeniz	7	6,5
	Ege	4	3,7
	Akdeniz	15	14,0
	Güneydoğu Anadolu	5	4,7

	Doğu Anadolu	20	18,7
Aile gelir düzeyiniz?	1000-2000 TL	8	7,5
	2000-4000 TL	24	22,4
	4000-10000 TL	60	56,1
	10000 + TL	15	14,0
Anne mesleği?	Ev hanımı	74	69,2
	Din görevlisi	26	24,3
	Esnaf	2	1,9
	Memur	5	4,7
Anne eğitim düzeyi?	İlköğretim	26	24,3
	Lise	28	26,2
	Üniversite	41	38,3
	Yüksek lisans	12	11,2
Baba mesleği?	Memur	66	61,7
	Serbest meslek	41	38,3
Baba eğitim düzeyi?	İlköğretim	12	11,2

	Lise	7	6,5
	Üniversite	55	51,4
	Yüksek lisans	33	30,8
Birinci dönem not ortalaması	70-80	9	8,4
	80-90	58	54,2
	90-100	40	37,4
Hangi sosyal medya uygulamalarını kullanıyorsunuz?	Kullanmıyorum	14	13,1
	Facebook	53	49,5
	Twitter	16	15,0
	Instagram	16	15,0
	Whatsapp	8	7,5
Sosyal medyayı hangi amaçla kullanıyorsunuz?	Kullanmıyorum	12	11,2
	Bilgi amaçlı	3	2,8
	Sosyalleşme	36	33,6
	Eğlence	31	29,0
	Haberleşme ve iletişim	25	23,4

İbadet ve dini konularda ne kadar hassassınız?	Az	2	3,9
	Orta	10	19,6
	İyi	27	52,9
	Çok iyi	12	23,5
Hafız mısınız?/Hafızlık yapıyor musunuz?	Evet	29	55,8
	Hayır	23	44,2
Günde kaç saatiniz sosyal medya veya internette harcarsınız?	Hiç	5	9,6
	0-1 saat	26	50,0
	1-2 saat	14	26,9
	2-3 saat	5	9,6
	3+ saat	2	3,8
Hafta sonu evci çıkıyor musunuz?	Evet	36	69,2
	Hayır	16	30,8
Sürekli yaptığınız bir spor veya aktivite var mı?	Evet	39	75,0
	Hayır	13	25,0

Çalışmada kullanılan ve 12 maddeden oluşan Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF) ölçeğinin iç tutarlılığı oldukça yüksek bulundu (Cronbach alfa katsayısı=0,844). Bu sonuç ölçek maddelerinin toplanabilirlik özelliği taşıdığını ve toplam ölçek puanının elde edilebileceğini göstermektedir. Ölçeğin yapısal geçerliliğini incelemek amacıyla faktör analizi yapıldı ve öncelikle bu analizin yapılabilir olduğu ve ölçekten çıkarılacak madde olmadığı sonucuna varıldı (Kaiser-Meyer-Olkin testine ait $P=0,765$ ve Bartlett's küresellik testine ait $P=0,0001$). Analiz sonucunda yapının tek faktörle açıklanabileceği sonucu elde edildi ve bu sonuç literatür ile uyumlu bulundu.(Kutlu ve diğerleri, 2016, 17 (Ek.1): 69-76).

Ayrıca bu ölçeğe ait 12 soruya verilen cevaplar 1-5 arasında puanlandı ve puanın artması internet bağımlılığının arttığını göstermekte idi. Bu sorulara verilen cevapların dağılımı Tablo 2'de verildi. Tablo incelendiğinde öğrencilerin genellikle 1 veya 2 puanı işaretlediği ve bu sonucun da internet bağımlılığının olmadığı yönünde bir eğilimi gösterdiği söylenebilir.

Tablo 2. Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu ölçeğine ait sorulara verilen cevapların genel dağılımı

Sorular	Puan	n	%
Hangi sıklıkta planladığınızdan daha fazla internette kalırsınız?	1	15	28,8
	2	11	21,2
	3	17	32,7
	4	6	11,5

	5	3	5,8
Hangi sıklıkta ailenizle ilgili işleri ihmal ederek internette daha fazla zaman harcarsınız?	1	26	50,0
	2	16	30,8
	3	6	11,5
	4	3	5,8
	5	1	1,9
Okul veya ders ile ilgili çalışmalarınız hangi sıklıkta internette harcadığınız süre yüzünden zarar görmektedir?	1	14	26,9
	2	19	36,5
	3	9	17,3
	4	5	9,6
	5	5	9,6
Birileri internette ne yaptığınızı sorduğunda hangi sıklıkla sır gibi saklar veya savunmaya geçersiniz?	1	29	55,8
	2	9	17,3

	3	5	9,6
	4	6	11,5
	5	3	5,8
Birileri siz internetteyken canınızı sıkarsa hangi sıklıkta onları tersler, onlara bağırır ve öfkeli davranırsınız?	1	31	59,6
	2	12	23,1
	3	1	1,9
	4	7	13,5
	5	1	1,9
Hangi sıklıkta gece internette harcadığınız süre yüzünden uykusuz kalırsınız?	1	26	50,0
	2	15	28,8
	3	4	7,7
	4	5	9,6
	5	2	3,8

İnternet bağı değilken hangi sıklıkta internetle avunur veya internete bağı olduğunuz hayalini kurarsınız?	1	35	67,3
	2	6	11,5
	3	10	19,2
	4	1	1,9
İnternette iken hangi sıklıkla kendinizi 'birkaç dakika daha' derken bulursunuz?	1	18	34,6
	2	9	17,3
	3	16	30,8
	4	7	13,5
	5	2	3,8
Hangi sıklıkta internette harcadığınız zamanı azaltmak için uğraşrsınız ve başarısız olursunuz?	1	24	46,2
	2	20	38,5
	3	4	7,7
	4	2	3,8

	5	2	3,8
Ne kadar süre internette olduğunuzu hangi sıklıkta saklamaya çalışırsınız?	1	33	63,5
	2	10	19,2
	3	7	13,5
	4	1	1,9
	5	1	1,9
Hangi sıklıkta başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman harcamayı tercih edersiniz?	1	29	55,8
	2	12	23,1
	3	6	11,5
	4	2	3,8
	5	3	5,8
İnternete bağlanamadığınızda hangi sıklıkta kendinizi bunalımda, karamsar ve sınırlı hissedip internete	1	35	67,3
	2	8	15,4

bağlandığınızda bu şikâyetlerinizin hemen geçtiğini görürsünüz?	3	6	11,5
	4	1	1,9
	5	2	3,8

Ölçekte yer alan 12 sorunun toplam puanı elde edildikten sonra bu puanın cevap veren tüm öğrencilerdeki ortalaması 22.9 ± 8.1 olarak hesaplandı. En düşük puan 12 en yüksek puan 43 olarak elde edildi. Maksimum puanın 60 olduğu düşünüldüğünde öğrencilerdeki bağımlılığın ortalamasının altında olduğu söylenebilir.

Çalışmada kullanılan ikinci ölçek Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) dir. Bu ölçeğin orijinalinde 41 madde olup erişkinleri ilgilendiren sorular devre dışı bırakılarak geriye kalan 21 soru öğrencilere yöneltilmiş ve alınan cevaplar arası iç tutarlılık çok yüksek bulunmuştur (Cronbach alfa katsayısı=0,925). Bu sonuç ölçeğin maddeleri arasında tutarlılık olduğunu ve ölçeğe ait toplam puanın elde edilebileceğini göstermektedir. Ölçeğin yapısal geçerliliği faktör analizi ile incelendiğinde ölçekten çıkarılacak madde olmadığı ve faktör analizi yapmanın uygun olduğu sonuçlarına varıldı (Kaiser-Meyer-Olkin testine ait $P=0,734$ ve Bartlett's küresellik testine ait $P=0,0001$). Analiz sonucunda bu ölçeğin yapısında 4 faktörün yer aldığı görüldü ve bu sonuç literatür ile uyumlu bulundu (Tutgun-Ünal, Deniz, 2015, 6 (21): 51-70).

Ölçekte yer alan 21 soruya verilen cevaplar 1-5 arasında puanlandı ve puanın artması sosyal medya bağımlılığının arttığını göstermekte idi. Bu sorulara verilen cevapların dağılımı Tablo 3' te verildi. Tablo incelendiğinde öğrencilerin genellikle büyük bir oranla 1 puan verdiği bunu 2 puan verenlerin takip ettiği görülür. Bu sonuca göre sosyal medya bağımlılığının olmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) ölçeğine ait sorulara verilen cevapların genel dağılımı

Sorular	Puan	n	%
Yakın zamanda sosyal medyada neler olup bittiği hakkında oldukça fazla düşünürüm	1	30	57,7
	2	12	23,1
	3	7	13,5
	4	1	1,9
	5	2	3,8
Yapmam gereken bir iş varsa öncesinde sosyal medyayı kontrol ederim	1	34	65,4
	2	11	21,2
	3	4	7,7
	4	2	3,8
	5	1	1,9
Belli süre sosyal medyaya girmediğimde, girme düşüncesi zihnimi meşgul eder	1	41	78,8
	2	8	15,4
	3	1	1,9

	4	2	3,8
Hayatımın sosyal medya olmadan sıkıcı ve zevksiz olacağını düşünürüm	1	38	73,1
	2	7	13,5
	3	5	9,6
	4	1	1,9
	5	1	1,9
Sosyal medyada düşündüğümden daha fazla zaman geçirdiğim olur	1	27	51,9
	2	9	17,3
	3	8	15,4
	4	6	11,5
	5	2	3,8
Sosyal medyada neler olup bittiğini merak ederim	1	21	40,4
	2	11	21,2
	3	11	21,2
	4	7	13,5

	5	2	3,8
Sosyal medyayı kullanırken zamanın nasıl geçtiğini anlamam	1	23	44,2
	2	11	21,2
	3	9	17,3
	4	4	7,7
	5	5	9,6
Sosyal medyayı uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemem	1	35	67,3
	2	10	19,2
	3	6	11,5
	4	1	1,9
Kendimi yalnız hissettiğim zamanlarda sosyal medyada vakit geçiririm	1	28	53,8
	2	8	15,4
	3	6	11,5
	4	4	7,7
	5	6	11,5

Kişisel problemlerimi unutmak için sosyal medyayı kullanırım	1	31	59,6
	2	11	21,2
	3	5	9,6
	4	4	7,7
	5	1	1,9
Sosyal medya kullandığım süre boyunca her şeyi unuturum	1	37	71,2
	2	11	21,2
	3	2	3,8
	4	2	3,8
Sosyal medya kullanımını denetim altına almak için sonuç vermeyen çabalar gösteririm	1	42	80,8
	2	8	15,4
	3	1	1,9
	4	1	1,9
Eş veya aile üyelerimi sosyal medyadan dolayı ihmal ettiğim olur	1	40	76,9
	2	7	13,5

	3	2	3,8
	4	3	5,8
Sosyal medyadan dolayı başladığım aktiviteyi zamanında bitiremem	1	33	63,5
	2	16	30,8
	3	3	5,8
Sosyal medyada zaman geçirmek için ev ve okul işlerimi aksatırım	1	38	73,1
	2	10	19,2
	3	3	5,8
	5	1	1,9
İnsanlar sosyal medyada geçirdiğim zaman konusunda beni eleştirirler	1	37	71,2
	2	9	17,3
	3	4	7,7
	5	2	3,8
Sosyal medya yüzünden yemek yemeği unuttuğum zamanlar olur	1	50	96,2
	2	1	1,9

	3	1	1,9
Sosyal medya yüzünden uyku düzenimde bozukluklar meydana gelir.	1	39	75,0
	2	7	13,5
	3	3	5,8
	4	2	3,8
	5	1	1,9
Sosyal medya yüzünden fiziksel sorunlar yaşadığım olur	1	43	82,7
	2	8	15,4
	3	1	1,9
Sosyal medya kullanımı benim için önemli kişilerle olan ilişkilerimde problem yaşamama neden olur	1	46	88,5
	2	4	7,7
	3	1	1,9
	4	1	1,9
Sosyal medya kullanımım yaşamımda sorunlar oluşturur.	1	44	84,6
	2	7	13,5

	4	1	1,9
--	---	---	-----

Ölçekte yer alan 21 sorunun toplam puanı elde edildikten sonra bu puanın, cevap veren tüm öğrencilerdeki ortalaması $31,8 \pm 11,6$ olarak hesaplandı. En düşük puan 21 en yüksek puan 67 olarak elde edildi. Maksimum puanın 105 olduğu düşünüldüğünde öğrencilerdeki sosyal medya bağımlılığının ortalamasının oldukça altında kaldığı görülür.

Her iki ölçeğin geçerliliğini değerlendirmek amacıyla öğrencilere internet başında 1 günde geçirdikleri süre saat cinsinden sorulmuş ve verilen cevaplar ile toplam internet bağımlılığı puanı ve toplam sosyal medya puanı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, toplam internet bağımlılığı ile internet başında geçirilen süre arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur ($r=0,451$ ve $P=0,001$). Ayrıca toplam sosyal medya puanı ile internet başında geçirilen süre arasında da anlamlı pozitif korelasyon çıkmıştır ($r=0,365$ ve $P=0,008$). Bu sonuçlar ölçeklerin geçerli bilgi ürettiklerini göstermektedir.

Bunun yanı sıra toplam internet bağımlılık puanı ve toplam sosyal medya bağımlılık puanı ile öğrencilerin birinci dönem not ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Her iki ölçeğin değerlendirme sonucunda öğrencilerde hem internet bağımlılığı hem de sosyal medya bağımlılığı olmadığı sonucuna varıldığı için internetin ve sosyal medyanın bu okulda okuyan öğrencilerin başarısı için bir risk oluşturmadığını gösterir.

Öğrencilerin sosyo-demografik yapısı ile internet bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı ölçek puanları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, sosyal medya bağımlılık puanının Facebook ve Instagram kullandığını söyleyenlerde anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, sosyal medyayı eğlence amaçlı kullananlarda hem internet bağımlılığı hem de sosyal medya bağımlılığının diğerlerin anlamlı derecede fazla olduğu, ibadete bağımlılığı az veya orta düzeyde olanların internet ve sosyal medya bağımlılığının anlamlı düzeyde fazla olduğu ve sürekli spor yapanlarda internet bağımlılığının anlamlı derecede daha düşük düzeyde olduğu görüldü. Bunların dışında diğer sosyo-demografik yapının internet ve sosyal medya bağımlılıklarını anlamlı olarak etkilemediği belirlendi (Tablo 4).

Tablo 4. Sosyal Medya Bağımlılık puanı ve internet bağımlılık puanları ile öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiler

		Toplam internet bağımlılık puanı			P	Toplam sosyal medya bağımlılık puanı			P
		N	Ortalama	SS		N	Ortalama	SS	
Sınıf	9	24	23,9583	8,17461	0,272	24	34,38	12,168	0,350
	10	3	16,0000	4,00000		3	26,33	6,807	
	11	24	23,1667	7,98186		24	30,46	11,340	
Doğduğu bölge	Marmara	29	21,9310	7,75947	0,829	29	30,28	11,467	0,726
	Karadeniz	3	26,3333	11,67619		3	38,67	14,048	
	Akdeniz	3	23,3333	5,85947		3	36,33	7,572	
	G.doğu Anadolu	7	23,1429	9,92352		7	30,71	14,511	
	Doğu Anadolu	8	26,1250	7,93613		8	35,25	11,399	

Büyüdüğü bölge	Marmara	32	21,4063	7,36101	0,482	32	30,34	10,944	0,805
	Karadeniz	3	26,3333	11,67619		3	38,67	14,048	
	Akdeniz	3	23,3333	5,85947		3	36,33	7,572	
	G.doğu Anadolu	4	26,0000	12,72792		4	34,75	19,138	
	Doğu Anadolu	8	27,2500	7,57345		8	33,13	12,518	
ilenin geliri	1000-2000 TL	2	21,0000	2,82843	0,200	2	36,50	2,121	0,816
	2000-4000 TL	10	27,1000	10,01610		10	30,50	13,427	
	4000-10000 TL	29	23,1379	7,98089		29	33,00	12,484	
	10000 + TL	10	19,5000	4,83621		10	30,00	8,313	
Anne mesleği	ev hanımı	35	23,8857	8,64248	0,497	35	32,40	11,818	0,900
	din görevlisi	12	22,7500	6,70312		12	32,25	13,192	
	memur	3	18,3333	2,51661		3	30,00	0,0	

Anne eğitimi	ilköğretim	15	25,2000	10,60458	0,377	15	34,47	14,227	0,790
	lise	7	19,7143	3,45033		7	29,57	10,502	
	üniversite	22	22,0909	7,33491		22	31,18	10,931	
	yüksek lisans	7	25,2857	6,12955		7	32,14	9,940	
Baba mesleği	memur	33	23,5455	8,51870	0,610	33	31,70	12,027	0,767
	serbest meslek	18	22,3333	7,12906		18	32,72	11,124	
Babannın eğitimi	ilköğretim	6	20,8333	5,56477	0,173	6	28,17	7,360	0,587
	lise	3	29,3333	7,63763		3	37,67	15,011	
	üniversite	24	21,2500	8,28960		24	31,00	11,256	
	yüksek lisans	18	25,3333	7,79140		18	33,83	12,926	
Kullanılan sosyal medya	Kullanmıyorum	13	21,0769	5,10656	0,184	13	25,00	7,200	0,006
	Facebook	9	26,8889	8,96444		9	37,33	13,210	

	Twitter	8	24,1250	8,39111		8	31,63	11,987	
	Instagram	13	24,7692	9,36442		13	39,15	11,668	
	Whatsapp	8	18,5000	6,61168		8	26,50	6,392	
Hangi amaçla sosyal medya	kullanmıyorum	12	21,0833	5,33357	0,001	12	24,00	6,509	0,001
	bilgi amaçlı	3	20,0000	3,60555		3	26,00	3,464	
	sosyalleşme	4	16,7500	5,67891		4	28,00	10,100	
	eğlence	14	31,2143	8,38661		14	41,57	12,562	
	Haberleşme/iletişim	18	20,1111	5,59295		18	31,94	9,926	
İbadetlere hassasiyet	Az	2	29,5000	12,02082	0,049	2	39,00	12,728	0,007
	Orta	10	26,4000	10,90566		10	41,60	15,890	
	İyi	27	23,5185	7,02945		27	30,85	9,590	

	Çok iyi	12	18,4167	4,71860		12	25,67	5,898	
Hafız mısınız?	Evet	29	23,0345	8,56689	0,897	29	34,00	13,000	0,134
	Hayır	23	22,7391	7,59316		23	29,13	9,117	
Evcı çıkma durumu	Evet	36	22,4167	8,55695	0,519	36	32,42	12,962	0,600
	Hayır	16	24,0000	6,99524		16	30,56	7,941	
Sürekli spor	Evet	39	20,6154	6,43843	0,001	39	30,51	11,024	0,153
	Hayır	13	29,7692	8,81432		13	35,85	12,812	

SS: Standart Sapma

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde hayatın en önemli parçalarından biri haline gelen internet ve sosyal medya, haberleşme ve iletişimden, eğlenceye kadar içinde her şeyi barındıran ve toplumun her kesimine hitap eden araçlar grubudur. Mekândan ve zamandan tasarruf sağladığı için birçok insan gündelik işlerinin önemli bir bölümünü internet kanalıyla yapmaktadır. Hatta internet üzerinden şekillenen birçok meslek grubu oluşmuştur. Kısaca yararlı işlerde ve zamanlarda kullanıldığı takdirde insanlara hızlı ve ekonomik hizmet sunumu nedeniyle oldukça yararlıdır. Ancak bir o kadar da insanın nefesine hükmedecek hizmetler de sunmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler için cezbedici çok miktarda ve çeşitte araçlar sunmaktadır. Bunun sonucu olarak da insanlar arasında gittikçe internet bağımlılığı artmakta ve yalnızlaşan, iletişim kopukluğu yaşayan, sanal dünyalara uygun konuşan

insanlar türemektedir. Bunun neticesinde ise depresyon, kişilik bozuklukları gibi psikolojik problemler yaygınlaşmaktadır. Netice de öncelikli olarak ruhsal sağlığı ve beraberinde fiziksel sağlığı etkileyecek durumlarla karşılaşmaktadır. Ergen ve gençlerde en yaygın görülen olumsuzluklardan birisi de başarının olumsuz etkilenmesidir.

Bu çalışma ile ilköğretim döneminde başarılı olan ve başarı sıralamasında kendi kategorisinde en iyi ilk 3 arasında yer alan liseye yerleşen gençlerin internet ve sosyal medya bağımlılık düzeyleri incelenmiş ve başarı ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre BAİHL öğrencilerinde, sosyal medya ve internet bağımlılığının olmadığı, ayrıca bağımlılık puan düzeyi ile başarı puanının ilişkili olmadığı, eğlence içerikli sosyal medya kullananlarda bağımlılık puanının hiç kullanmayanlara veya haber/iletişim amaçlı sosyal medyaları kullananlara göre daha yüksek olduğu, ibadete bağımlılık düzeyi arttıkça ve düzenli spor yapanlarda bu puanın düştüğü görüldü. Ayrıca lisede okuyan öğrencilerin tamamı erkek olduğu için bu sonuçlar içinde cinsiyet etkisinin giderildiği ve dikkate alınan yaş aralığının da sonuçlar üzerinde bir etkisi olmadığı belirlendi. Bütün bu sonuçlar, başarılı eğitim veren okullarda ve başarılı öğrencilerde internet ve sosyal medya bağımlılığının düşük düzeyde olduğunu düşündürdü.

KAYNAKÇA

Güçdemir Y. *Bilgisayar Ağları İnternetin Gelişimi ve Bilgi Kirlenmesi*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi 2003; 17: 371-378.

İskender M, Akin A. *Social Self-efficacy, Academic Locus of Control, and Internet Addiction*. Computers & Education 2010; 54(4):1101-1106.

Young SK. *Internet Addiction*. Am Behav Sci 2004; 48(4):402-415.

Kalaitzaki AE, Birtchnell J. *The Impact of Early Parenting Bonding on Young Adults' Internet Addiction, Through the Mediation Effects of Negative Relating to Others and Sadness*. Addict Behav 2014; 39(3):733-736.

Özdemir Y, Kuzucu Y, Ak Ş. *Depression, Loneliness and Internet Addiction: How Important is Low Self-control?* Comput Human Behav 2014; 34: 284-290.

Kardefelt-Winther DA. *Conceptual and Methodological Critique of Internet Addiction*

- Research: Towards a Model of Compensatory Internet Use. Computers in Human Behavior* 2014; 31: 351-354.
- Durualp E, Çiçekoğlu P. "Yetiřtirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin İnternet Bağımlılığı ve Çeřitli Deđiřkenler Açışından İncelenmesi". *Dokuz Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2012; 15(1):29-46.
- Liu QX, Fang XY, Yan N, Zhou ZK, Yuan XJ, Lan J, et al. *Multi-family Group Therapy for Adolescent Internet Addiction: Exploring the Underlying Mechanisms. Addict Behav* 2014; 42: 1-8.
- Yellowlees PM, Marks S. *Problematic Internet Use or Internet Addiction? Comput Human Behav* 2007; 23(3):1447-1453.
- Chak K, Leung L. *Shyness and Locus of Control as Predictors of Internet Addiction and Internet Use. CyberPsychology & Behavior* 2004; 7(5): 559-570.
- Kutlu M, Savcı M, Demir Y, Aysan F. "Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe Uyarlaması: Üniversite Öğrencileri ve Ergenlerde Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması." *Anadolu Psikiyatri Derg.*, 2016; 17 (Ek.1):69-76.
- Tutgun-Ünal A, Deniz L. "Development of the Social Media Addiction Scale." *Online Academic Journal of Information Technology*, 2015; 6(21): 51-70.